

eget Bedkommende vilde Maalet, de have gjort Dpoffreller derfor, og de have idag igjennem deres talentfulde Dordfører, — saaledes tør jeg vel kalde ham — udtalt, at det er deres redelige Villie og Stræben at finde Midler til en endelig Løsning af Opgaven. Jeg skal nu tillade mig et Par Bemærkninger til Svar paa det Foredrag, den ærede Landsthingsmand nys fremførte. Hans Hovedbetragtning var i dette som i et tidligere Foredrag, at den Indskrænkning, der igjennem Fæstevangen, Fæsteferituten, eller hvad man nu vil kalde det, hviler paa Bøndejorden, ikke i sit Væsen var forskjellig fra sædvanlige Eiendomsindskrænkninger. Han nævnte som et analogt Tilfælde Fredsfortvangen. Der er allerede igaar givet i denne Retning aldeles fyldestgjørende Svar. Det Eiendommelige ved Fæstevangen er ikke, hvad det har tilfælles med sædvanlige Eiendomsindskrænkninger, at den skrives sig fra eller hævdes ved Lovgivningens Bud, og at den formindsker Eiendomsværdien, men som min ærede Sidemand (Madvig) udtalte igaar, og hvad der ogsaa efter min Overbeviisning virkelig er det Særegne, at der i Fæsteforholdet er, vistnok ikke deelt Eiendom, ikke Eiendomsret for Fæsteren, thi den maa erkjendes at være hos Godseieren, men altid 2 Personer i Raadighed over Eiendomsgjensstanden, — at Brugeren altid skal være hos en Anden end Eieren, at Lovgivningen vaager over dette igjennem Tvangsforanstaltninger, og ikke nok dermed, men paa samme Maade paafører, at Brugeren stilles under bestemte Brugsvilkaar. Formerne for Retsforholdet ere lovbestemte; ja, Loven gaaer endog videre; vel er nemlig til daglig Brug Godseieren berettiget til at blive enig med Fæstebønden om de særlige Betalingsvilkaar, hvorunder han skal sidde paa Gaarden, men man maa ikke glemme, at Loven ogsaa har et Die med, at disse Vilkaar ere billige og antagelige; thi dersom Godseieren ikke for den af ham fastsatte Betaling kan opfylde sin Pligt at forsyne Gaarden med en Bruger, saa foreskrives det, at han skal opgive Indfæstningen, og er dette ikke tilstrækkeligt for at skaffe en Bruger, ja, saa skal han lade Amtmanden undersøge, om de Vilkaar, hvorpaa

han udbyder Gaarden og det uden Indfæstning, ere billige og antagelige, og er der Strid, saa afgjør Indenrigsministeriet Sagen. Det er saaledes en Indskrænkning i Eiendomsretten ikke blot i sit Indhold af en saa væsentlig Natur, at den ikke kjendes i noget andet Retsforhold, men i sin juridiske inderste Kjærne forskjellig fra sædvanlige Eiendomsindskrænkninger. Disse ere nemlig alle, som det Naand, der hviler paa vore Skove, forefrevne, ikke for en bestemt Person, ikke for en bestemt Samfundsclasse, men i det Almindeliges Interesse; saadanne Naand kan Lovgivningen tilvise have, uden at det vil falde Noget ind, at der skulde erlægges et Bødelag derfor. (Stemmer: Jo, Jo!) Ja, i al Fald da vel ikke til nogen bestemt Person eller nogen bestemt Samfundsclasse, saaledes som i Fæsteforholdet. Ja, var der Spørgsmaal om almindelige Eiendomsindskrænkninger, mine Herrer, saa vilde jeg allermindst kunne forsvare den Anskuelse, at der skulde fordres et Bødelag, fordres Noget som helst, der kunde have blot endog kun Skin af at være et Offer. Da vi for nogle Aar siden forhandlede om Demarcationslinien, da var det netop mig, der her i denne Sal — ja vi vare meget saa — mig, der tilligemed en æret Landsthingsmand, som ikke sidder langt borte, udtalte den Formening, at naar det formaal, der havde skabt Indskrænkningen, bortfaldt, naar Fæstningen nedlagdes, naar Diemedet ophørte, saa kunde det ikke være rigtigt af Staten at gjøre sig en Indtægtskilde af den i sit Væsen ophævede Indskrænkning; men ganske anderledes staaer Sagen med Hensyn til Fæsteforholdet, hvor Loven haandhæver tvende Personer i Raadighed over Tingen, og skaber vel ikke et Fællesskab i Eiendomsretten, men dog et Fællig i Nydelsen af Eiendommen, tvende Interesserede i den samme Gjenstand. Efter min fulde Overbeviisning er der i dette Forhold for Fæstebøndestanden som en Heelhed noget Mere end en blot moralsk Fordring paa at haandhæves i Brugeren af Fæsteføderne for Fæsterne og deres Livsarvinger, naar Gaardene sælges, paa at blive Eiere paa billige Vilkaar, noget Mere end det, man har kaldt Dpfyldelse for Godseierne af en Hødersforpligtelse, en Skyldig-